

KARTA ROZWIĄZANIA:

ID:	G.02-2
Typ instrumentarium (a do f)	b) Rozwiązania w zakresie finansowania i programów funduszowych c) Dedykowane programy krajowe d) Wzmacnianie know-how: Rekomendacje, zalecenia, standardy, dobre praktyki, wymiana doświadczeń, szkolenia, pilotaże, programy współpracy itd.
Kategoria rozwiązania (A do C)	C) Wzmacnianie wiedzy i współpracy
Data aktualizacji wpisu:	21.05.2021
ID i nazwa wyzwania, którego dotyczy proponowane rozwiązanie:	G.02 Przyciąganie i zatrzymywanie potencjału ludzkiego (przyciąganie i zatrzymywanie talentów)
Autorzy:	Katarzyna GRUSZECKA-SPYCHAŁA – Wiceprezydent Gdyni ds. gospodarki Marta SICIAREK – główna specjalistka ds. migracji i integracji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego
Grupa ekspercka:	Gospodarka i rynek pracy

1. Nazwa rozwiązania:

Integracja imigrantów

Innowacja systemowa: zarządzanie rozwojem gospodarczym, demograficznym i społeczno-kulturowym na przykładzie Gdyni

2. Zwięzła charakterystyka proponowanego rozwiązania:

Trwałe osiedlanie imigrantów w Polsce jest niezbędnym warunkiem rozwoju gospodarczego. Przede wszystkim w braku imigrantów niemożliwe stanie się wypełnianie luki zatrudnieniowej, w szczególności w niektórych, istotnych sektorach, takich jak rolnictwo, przetwórstwo, przemysł stoczniowy, budownictwo, HORECA czy opieka. Po wtóre, wiele firm o zasięgu międzynarodowym w swoich politykach zatrudnieniowych zawiera nakazy zatrudniania imigrantów. Możliwość ich pozyskania do pracy bywa zatem przesądzająca dla decyzji o lokalizacji bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Wreszcie, część imigrantów wymaga wsparcia z przyczyn etycznych, których respektowanie sprzyja kształtowaniu prawidłowych postaw obywatelskich, a zatem finalnie, oprócz swoistego wymiaru moralnego, korzystnie wpływają na potencjał ludzki i społeczny.

Do niedawna Polska była krajem emigracyjnym, co w ostatnich latach uległo istotnej zmianie, przede wszystkim ze względu na kryzys na Ukrainie. Prognozuje się, że nieodwracalne zmiany w sposobie pracy, jakie spowodowała pandemia, będą sprzyjać migracji pracowników i mogą dodatkowo wzmocnić ten trend. Możliwość jego wzmocnienia należy zaś uznać za szansę dla polskich miast i metropolii. Obecnie co roku polski rynek pracy zasila ok. 2 mln imigrantów.

By imigranci mogli trwale osiedlać się w Polsce, niezbędny jest rozwój polityki integracyjnej, tak na poziomie krajowym, jak i metropolitalnym oraz regionalnym. Z uwagi na ustrój jest niemożliwe skuteczne prowadzenie tej polityki z pominięciem regionów, tj. województw marszałkowskich. Dobrze zaprojektowana polityka integracyjna dawałaby imigrantom, z których ogromną większość stanowią imigranci zarobkowi, szansę na samodzielność: wybór zatrudnienia oraz jego legalizację, długofalowe związanie z wybranym pracodawcą i rozwój zawodowy, pełen dostęp do usług publicznych, uczestnictwo z życiem kulturalnym, społecznym, politycznym. W literaturze przedmiotu mówi się o następujących wymiarach integracji: prawno-instytucjonalnym, ekonomicznym, społecznym, tożsamościowym, kulturowym oraz przestrzennym.

Z uwagi na:

- a) zarobkowy charakter imigracji do Polski,
- b) dominację podmiotów prywatnych (przede wszystkim agencji pracy tymczasowej) na rynkach pracy i nadmiernej zależności zarówno imigrantów jak i pracodawców od usług pośrednictwa, która implikuje:
- c) rotację pracowników oraz brak ich bezpośredniego i długofalowego zatrudnienia u lokalnych pracodawców,
- d) niewystarczające wykorzystanie zasobów publicznych w zarządzaniu imigracją na lokalnych rynkach pracy i, w konsekwencji, braki kierowanego rozwoju gospodarczego i demograficznego miast i regionów, szczególnej uwagi wymaga integracja ekonomiczna imigrantów. Polityka w tym zakresie jest zjawiskiem nowym i dopiero się kształtuje. W związku z tym brak jest wystarczających regulacji powszechnie obowiązujących, co prowadzi do wielu nieprawidłowości: dyskryminacji i/lub wyzysku cudzoziemców oraz rosnących animozji między pracownikami polskimi i imigrantami. Zarazem brak ten może stanowić szansę, dając opcję stosowania zindywidualizowanych, elastycznych rozwiązań szytych na miarę potrzeb i okoliczności.

Dyskusja o imigrantach w Polsce koncentruje się głównie na tematyce prawno-instytucjonalnej i ograniczeniach/problemach, jakie doświadczają pracodawcy i imigranci w związku z opóźnieniami w legalizacji pobytu i zatrudnienia imigrantów. Koncentracja na tej kwestii, choć niezmiernie istotnej, odwraca uwagę od substancji rynku pracy, w tym przede wszystkim wypełniania luki kompetencyjnej poprzez dopasowanie kwalifikacji imigrantów do potrzeb pracodawców oraz bezpośredniego, trwałego i dobrej jakości zatrudnienia imigrantów u lokalnych pracodawców.

Dla realizacji powyższych celów zaproponować można wiele interwencji publicznych, z poziomu samorządowego i regionalnego: m.in. publiczne i dostępne imigrantom doradztwo zawodowe i pośrednictwo pracy, publiczny portal rekrutacyjny (bazujący na modelu „bazy kompetencji” – rekomendacja OECD: *Improve matching between local labour needs and newcomers' skills by building a locally accessible database of newcomers' competences*), wsparcie polskich pracodawców w obszarze legalizacji zatrudnienia, programy wsparcia przedsiębiorców zagranicznych (m.in. *Diversity in the Economy...*) oraz programy dedykowane grupom mierzącym się ze specyficznymi deficytami i/lub barierami dostępu (np. praca poniżej kwalifikacji imigrantek zatrudnionych w opiece lub sprzętaniu).

Nie wolno zapominać, że integracja ekonomiczna jest nierozzerwalnie związana z integracją społeczną i prawną.

3. Działania szczegółowe, narzędzia interwencji:

Z obszaru INTEGRACJI EKONOMICZNEJ można zaproponować następujące narzędzia publicznego zarządzania migracją na rynku pracy i stabilizacji pobytu imigrantów w Polsce:

- Rozwijanie i upowszechnianie portalu internetowego – narzędzia publicznej rekrutacji pracowników i łączenia z pracodawcami; rekomendacja OECD, 2015
- Animowanie współpracy wielu podmiotów (urzędów pracy, agencji rozwoju, migrantów, pracodawców), tak by imigranci przychodzili do PUP, doradca przygotowywał ich CV które trafi na portal publicznej rekrutacji, pracodawcy znajdują tam pracowników i jednocześnie składali oferty pracy
- Wsparcie pracodawców i migrantów w obszarze legalizacji pobytu i zatrudnienia (zobacz rekomendacja **Legalizacja pobytu cudzoziemców**)
- Specjalistyczne poradnictwo zawodowe – podwyższanie kompetencji pracowników urzędów pracy, uposażanie w narzędzia/testy zaadoptowane językowo i in.
- Strategia na rzecz rozwoju przedsiębiorczości imigrantów i bezpośrednio wsparcie pracodawców – imigrantów
- Programy dopasowania kwalifikacji pracowników – imigrantów do potrzeb rynku pracy, przekwalifikowanie i in.
- Strategia antydyskryminacyjna na rynku pracy, wsparcie osób poszkodowanych, wzmacnianie standardów w zatrudnianiu i in.
- Programy dedykowane/ specjalne (dla kobiet, uchodźców i in.)

Dla INTEGRACJI SPOŁECZNO-KULTUROWEJ zaleca się realizowanie przez samorządy m.in. następujących działań:

- nauczanie języka polskiego – polecany jest model oparty o pracę bibliotek (<https://frsi.org.pl/projekt/biblioteka-miejscem-spotkan-wielu-kultur/>)
- rozwijanie kompetencji szkół w obszarze nauczania i integracji uczniów z doświadczeniem migracyjnym (<https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/ksztalcenie-dzieci-cudzoziemcow-i-powracajacych-do-kraju.html>)
- generalne znoszenie barier dostępu migrantów do wszelkich usług publicznych, w tym obywatelskich i dostępnych wszystkim mieszkańcom (jak np. zachęcanie imigrantów do samodzielnego „załatwiania swoich spraw” w urzędach miast i gmin; przygotowanie urzędników do udzielania informacji mieszkańcom o zróżnicowanych statusach prawnych, jak migranci)
- pomoc prawna i inne formy wsparcia w przypadku dyskryminacji, wyzysku, naruszeń motywowanych uprzedzeniami i in., w tym w sytuacjach kryzysowych (zabezpieczenie noclegu interwencyjnego, usług zdrowotnych i in.)
- wsparcie inicjatyw kulturowych, międzykulturowych, dialogu i partycypacji imigrantów

Istotą działań powinna być ich systemowość, gwarantująca migrantom pełny dostęp i uczestnictwo we wszelkich sferach życia miasta: edukacji, mieszkalnictwa, transportu, zatrudnienia i in. Jest to nie tylko wymóg racjonalności i docelowej skuteczności, ale też europejskich wytycznych mówiących o włączeniu społecznym. W związku z tym wszelkie działania specjalne i osobne usługi, jakkolwiek mogą stanowić pewien etap przejściowy, winny być zastępowane systemową integracją. Celem jest stworzenie sytuacji, w której imigranci korzystając z niezbędnych usprawnień i po zniesieniu wcześniej istniejących barier, mogli efektywnie uczestniczyć we wszystkim, co jest dostępne dla Polaków.

4. Podmioty odpowiedzialne za realizację:

Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii

Urzędy Marszałkowskie

Urzędy Pracy

Gminy

5. Wstępny harmonogram:

Harmonogram wymaga analizy regulacji prawno-finansowych i jest zindywidualizowany dla poszczególnych rozwiązań.

6. Priorytet/istotność z punktu widzenia wpływu na wyzwanie/rozwiązanie problemu (oczekiwany efekt):

Tylko systemowe rozwiązanie jest w stanie poprawić dostępność i zwiększyć spójność terytorialną kraju i wzmocnić ośrodki miejskie. Doraźne działania jak choćby rządowy program wspierania połączeń lokalnych poprawia dostępność w zbyt małej liczbie miejsc, jest to zbyt kosztowne względem uzyskanego efektu i nie zapewnia trwałości.

7. Odniesienia do diagnoz, dodatkowe materiały źródłowe, literatura:

Adaptacja i postrzeganie imigrantów w państwach europejskich. Studium porównawcze, UŁ, 2020

Diversity in the Economy and Local Integration: <https://pjp-eu.coe.int/web/deli/home.html>

Garcés-Masareñas B., Penninx R. (red.), 2016, *Integration Processes and Policies in Europe*, Springer Open.

Problemy integracji imigrantów. Koncepcje, badania, polityki, 2008, Uniwersytet Warszawski, Warszawa.

Improve matching between local labour needs and newcomers' skills by building a locally accessible database of newcomers' competences, 2016, [w:] *Working Together for Local Integration of Migrants and Refugees*, OECD.

<https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264085350en.pdf?expires=1615378682&id=id&accname=guest&checksum=59A701B1A4EF2A215AB4F0B45340B3D8>

8. Powiązane akty prawne:

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*

Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. *o cudzoziemcach*

9. Przykłady podobnych rozwiązań w innych krajach (jeśli znane)

Rama UE:

Action plan on Integration and Inclusion 2021-2027

https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/pdf/action_plan_on_integration_and_inclusion_2021-2027.pdf

10. Uwagi: